

Yttrande över betänkandet Hälsa- och sjukvård i det civila försvaret- underlag till försvarspolitisk inriktning (SOU 2020:23)

Sammanfattning

Totalförsvarets rekryteringsmyndighet (Rekryteringsmyndigheten) ser positivt på tydligare riktlinjer för regioner, kommuner och statliga myndigheter i det återupptagna planeringsförfarandet för ett civilt försvar.

Rekryteringsmyndigheten ser vidare att det behövs ett förtydligande regelverk kring användande av civilplikt och allmän tjänsteplikt samt att en eventuell översyn av ett register över hälso- och sjukvårdspersonal behöver föregås av en grundlig utredning kring behov, ansvar och rapporteringsvägar.

Rekryteringsmyndigheten begränsar sitt yttrande till de delar av betänkandet som direkt berör myndighetens verksamhet.

Ett tydligt sammanhängande planeringssystem

Rekryteringsmyndighet tar emot en ökande mängd förfrågningar från kommuner och regioner om disponibilitetskontroller och registrering av personal som ska tas i anspråk vid höjd beredskap. Samtidigt har Rekryteringsmyndigheten märkt av att avsaknad av struktur för processer och planering resulterar i oklarheter och många frågor för regioner, kommuner och statliga myndigheter. Rekryteringsmyndigheten ser därför positivt på förslaget om ett tydligt sammanhängande planeringssystem.

Totalförsvarsplikten

Utredningen påpekar att både inskrivning för civilplikt utan grundutbildning och inskrivning för civilplikt med grundutbildning kan vara aktuellt för att bemanna hälso- och sjukvården i totalförsvaret. Rekryteringsmyndigheten har i beslut från den 14 november 2019¹ behandlat förutsättningarna för att från år 2023 mönstra och skriva in 600 totalförsvarspliktiga för grundutbildning med civilplikt.

¹ Underlag till försvarspolitisk proposition för perioden 2021-2025 (Fö nr 10) 2019/0613, (Fö2017/01754/MFI, Fö2019/00694/MFI (delvis))

Ett återinförande av inskrivning för civilplikt utan grundutbildning kommer att innebära ökade handläggningsvolymerna vilket medför att myndigheten kommer att behöva anpassa resurser och verksamhet i motsvarande mån.

Hälso- och sjukvårdens behov av personal i kris och krig och totalförsvarsplikten

Utredningen konstaterar att det enligt förarbetena till lagen står klart att grundtanken är att de som ska kvarstå i en anställning vid höjd beredskap ska göra detta genom allmän tjänsteplikt. Samtidigt framhåller utredningen att exempelvis arbetspendlande personer inom hälso- och sjukvården kan behöva ianspråkta inom sjukvården på sin hemort istället för på den framtida arbetsplatsen.

Rekryteringsmyndigheten anser att ett sammanhängande planeringssystem är av stor vikt för möjligheten att placera rätt totalförsvarsplikt där den totalförsvarspliktige gör bäst nytta för totalförsvaret.

Enligt 6 kap. 3 § förordning (1995:239) om totalförsvarsplikt får ett beslut om att en totalförsvarspliktig ska fullgöra allmän tjänsteplikt inte omfatta den som är krigsplacerad med stöd av lagen om totalförsvarsplikt.

Myndigheten vill samtidigt framhålla att det finns behov av förtydliganden kring användandet av den allmänna tjänsteplikten och civilplikten. Regelverket måste, vid en återaktivering av civilplikt, vara tillräckligt detaljerat och tydligt för att reda ut oklarheter som kan leda till intressekonflikter och konkurrens om totalförsvarspliktiga. Det bör även finnas en tydlig styrning avseende vad som ska hända när olika aktörer inte är överens om en totalförsvarspliktigs placering eller uppgift inom totalförsvaret.

Tillgång till uppgifter om utbildad hälso- och sjukvårdspersonal

Försvarsberedningen föreslår att Rekryteringsmyndigheten ska vara ansvarig för att det finns ett aktuellt register över krigsplacerad personal och personal som planeras att ianspråkta för allmän tjänsteplikt vid höjd beredskap.

Utredningen bedömer vidare att det i samband med en översyn av regelverket för personalförsörjningen till det civila försvaret bör övervägas om det finns behov av att skapa ett register över hälso- och sjukvårdspersonal som kan användas för att kommuner och regioner ska kunna skapa nödvändiga krigsorganisationer.

Rekryteringsmyndigheten ställer sig positivt till att ett register för hälso- och sjukvårdspersonal övervägs. Samtidigt vill Rekryteringsmyndigheten anföra följande.

När Rekryteringsmyndigheten (dåvarande Pliktverket) övertog administrationen av registret Integer från Socialstyrelsen 1995 innehöll registret runt 400 000 registrerade. Huvuddelen av dessa var inte registrerade med plikt. En del av den kritik som riktades mot Integer var kommunernas och dåvarande landstingens arbete med att sammanställa och lämna uppgifter till Integer. Uppgifter lämnades en gång per år vilket resulterade i att registret fort förlorade i aktualitet.

Rekryteringsmyndigheten bedömer att bestämmelsen 3 kap. 14 § förordningen om totalförsvarsplikt, inte är tillräckligt ändamålsenlig för att hålla ett register över hälso- och sjukvårdspersonal aktuellt och att det finns behov av ytterligare styrning avseende uppgiftslämnande för kommuner och regioner för att ett register över hälso- och sjukvårdspersonal ska förbli aktuellt och ändamålsenligt. Vid en eventuell översyn av ett nytt register bör hänsyn tas till de synpunkter och den kritik som framfördes i Socialstyrelsens utredning från 2009.²

När Integer-registret avslutades år 2009 uppgav Rekryteringsmyndigheten (dåvarande Pliktverket) att en återuppbyggnad av registret beräknades ta minst 2–3 år. Rekryteringsmyndigheten har två informationssystem som innehåller uppgifter om totalförsvarspliktiga, Atlas och PLIS. Myndigheten står inför utvecklandet av ett informationssystem som ska ersätta informationssystemet PLIS. Denna omständighet medför att en återuppbyggnad av ett register motsvarande Integer i Rekryteringsmyndighetens verksamhet, enligt myndighetens bedömning, skulle kunna ta längre tid än vad myndigheten då uppgav baserat på den information som fanns vid tillfället. En annan förutsättning för en eventuell återuppbyggnad av ett register är samverkan med regioner och kommuner.

I handläggningen av detta ärende har deltagit enhetschefen Mathias Johansson, personalredovisaren Hans Johansson och IT-arkitekten Jan Nilsson. I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit stabschefen Mikael Sundell, chefsjuristen Jan Nyquist och avdelningscheferna Annika Fahlvik och Bengt Forssten. Generaldirektören Christina Malm har beslutat efter föredragning av juristen Angelica Lillback.

Christina Malm

Angelica Lillback

² Socialstyrelsen:register över hälso- och sjukvårdspersonal i krig (Integer) (Dnr 05-1668/2009)